

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Izjava vsak četrtak in velja s poštno vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 4 K, pol leta 2 K in za četrt leta 1 K. Naročnina za Nemčijo 5 K, za druge izvenavstrijske dežele 6 K. Kdor hoče sam poslati, plača na leto samo 8 K. Naročnina se pošilja na: Upravištvu „Slovenskega Gospodarja“ v Mariboru. — List se dopušča do odpovedi. — Udje „Kakeškovnega društva“ dobivajo list brez posebne naročnine. — Posamezni listi stanejo 10 vin. — Uredništvo: Koroska cesta 5, vstopnega naročnina, inserate in reklamacije, cesta 5, vstopnega naročnina, inserate in reklamacije, za dvakrat 25 vin., za trikrat 35 vin. Za večkratne oglase primeran popust, inserati se sprejemajo do srede jutraj. — Ne zaprite reklamacije s poštno prosto.

Nova vlada.

V sredini visokih topolov in javorjev v Halbenraju pri Radgoni, tik ob nemško-slovenski meji, stoji star grad, domovina grofov Stürgkhov. Najstarejši moški član te rodu, Karol grof Stürgkh, je naš novi ministrski predsednik. Baron Gauč je dal ostavko, ker se mu ni posrečilo, pridobiti si za svoje načrte stalne večine v državnem zboru. To bo poskusil sedaj grof Stürgkh. Obdal se je z močmi, s katerimi si upa pridobiti zaupanje pri Nemcih, Poljaki in Čehih, torej pri vseh treh velikih narodih naše države. Naučni minister je postal vitez Hussarek, ki stoji precej blizu nemškim krščanskim socialcem. Zaupanje nemško-narodnih Nemcev uživajo justični minister vitez Hohenburger, železniški minister baron Forster in trgovinski minister vitez Roessler. Tudi finančni minister Meyer in minister za notranje zadeve, baron Heinold, sta nemška uradnika. Čeh je minister za javna dela, Trnka, Poljak pa minister za Galicijo, vitez Zaleski. Poljedelski minister še ni imenovan.

V ponedeljek, dne 6. novembra, ob 3. uri pop. je prikorakal grof Stürgkh s svojimi ministri v zbornico. Poslanci so bili skoro polnoštevilno zbrani in so se postavili takoj okoli ministrskega predsednika. Na galerijah se je kar trlo občinstva. Ko je otvoril zbornični predsednik sejo, je vstal grof Stürgkh, da razvije program svoje vlade. V tem hipu vstanejo tudi češki radikali ter zaženejo velikanski hrup. Proti Stürgkhu kličejo: „Naj govori namesto Vas Hohenburger.“ „Čujte Hohenburgerja!“ „Saj Vam načeluje Hohenburger.“

Zaznalo se je namreč, da je vstopil Hohenburger le pod tem pogojem v Stürgkhovo vlado, ako se mu dovoli, da sme vse narodne zadeve svojega ministrstva urejevati v sporazumljenju z nemško-narodnimi poslanci. Grof Stürgkh je sicer med govorom takoj na te kliče odgovoril, da to ni res, ampak da je Hohenburger vstopil le pod pogojem, v njegov kabinet, ako sme zadeve svojega ministrstva uravnavati popolnoma nepristransko. To pa je tako samoumeven pogoj, da Stürgkhu tega izgovora nihče ni prav verjel. Zato so ga poslanci med govorom še večkrat opominjali na Hohenburgerja.

Grof Stürgkh je izjavil, da je njegov program že zaznamovan v prestolnem govoru. Tako brambni

zakon, cela vrsta gospodarskih načrtov, med njimi vodne ceste v Galiciji, železniški predlogi, socialno zavarovanje itd.

Enotne politične večine mu sicer ni mogoče dobiti v državni zbornici, toda varoval se bo, sestavi večino, ki bi bila v narodnem oziru enostranska. Iskalo bo večino, ki hoče in mora stvarno delati.

Zatrjeval je, da bo postopala vlada nepristranska. Tako zatrjevanje pač malo pomeni, kajti nikjer na svetu in tudi v Avstriji ne, kjer je baje vse mogoče, še ni bilo ministrskega predsednika, ki bi zatrjeval ob svojem nastopu, da hoče vladati pristranski in krivično. Zato je to zatrjevanje ministrskega predsednika na vseh straneh zbornice vzbudilo le posmeh.

Glede draginje pa je govoril grof Stürgkh popolnoma pravilno. Rekel je, da ni opravičeno, ako le en del ljudstva kriči o draginji, ampak draginja je splošna. Ona se tudi ne razteza samo na živila, ali celo samo na meso, ampak na vse potrebščine ljudskega življenja.

Njegova vlada bo, končal je Stürgkh, vlada, ki bo skrbela za notranji mir, narodno sporazumljenje in splošni blagor. Vse stranke, ki so dobre volje, so povabljene k sodelovanju.

Na nobeni strani poslanske zbornice niso vzbudile Stürgkhove besede posebnega navdušenja, a reči se mora, da tudi ne posebnega vznemirjenja. Rudeči robc za Slovane v Stürgkhovem kabinetu je Hohenburger, za liberalne Nemce pa naučni minister Hussarek. Splošno se trdi, da bodo čakale stranke na dejanja Stürgkhove vlade, kajti besedam ministrov, posebno ob nastopu, več prav ne verjamejo. To stališče bodo menda zavzeli tudi slovenski in hrvaški poslanci.

Novi ministri.

Ministrski predsednik Karl grof Stürgkh je rojen leta 1859 v Gradcu. Leta 1881 je vstopil v državno službo. Leta 1891 je bil izvoljen v državni zbor. A pri volitvah leta 1907 je v volilnem okraju Radgona propadel proti kmetu Krennu. Cesar ga je imenoval nato za člana gosposke zbornice. Meseca februarja 1909 je bil imenovan za naučnega ministra. Grof Stürgkh je sicer pristaša nemško-liberalne stranke, vendar je prijazen tudi krščanski struji. Nastopil je grof Stürgkh že večkrat tudi proti „svobodni šoli“.

linar dobro pripravljen tje, kamor so odšli pred njim njegovi predniki.

IV. Novi časi.

Železnica! Ta beseda je bila že nad leto dni glavni predmet vsem važnejšim pogovorom v naši dolini. Potujoči rokodelci — živi časniki onih časov — so pripovedovali, kako drugod po svetu vozi železnica s celo vrsto težko obloženih voz kar na enkrat, in da pri vsej tej velikanski teži ni ne enega konja, ampak se vse to premika s pomočjo ognja in vode; in govorili so, da ne bo dolgo, pa bo tudi skozi te kraje peljala železnica. Ko so se sešli možje v nedeljo popoldne v vaški gostilni, so preresetavali in ugibali to važno vprašanje; ko so se v zimskih večerih zbirali sosedje v topli hiši, kjer so ženske pridno sukale kolovrate, moški luščili koruzo in cepili trske za hišno razsvetljavo, je pripovedoval dedek pri peči staro prerokovanje: „Kadar bo okrog zemlje ovita železna kača, takrat se bodo pričeli hudi časi.“ In tako je vse, mlado in staro, z napetostjo čakalo, kaj da se bo zgodilo. Na spomlad pa, ko je skopnel sneg po dolini in bregovih, ko so se vračale lastovke v naše kraje, so prišli v našo dolino doslej nepoznani ljudje. Tekali so po hribih in dolinah, potegovali verižice in trakove, postavljali kole, po drevesih, plotovih, hišah pisali z rdečo barvo čudna znamenja; bili so zemljemerji, ki so pregledovali in merili, kje naj ima nameravana železnica svoj tir. Možje so se tolažili, češ, kaj takega je pač mogoče po ravninah, a kaj bodo z železnico po teh hribih in mehki dolini! A gospodje, ki so pregledovali svet, se niso ustrašili teh ovir. Trdna volja človeškega duha in denar premagata vse ovire. Hrib pred mestom so predložili kakor krt; po mehkih flih čez dolino so postavili močne oboke s trdnimi podlagami, in visoko gori po obokih so izpeljali tir za parni stroj.

Prišlo se je tedaj z delom velikanskega podjetja. Prišli so najraznovrstnejši ljudje od vseh vetrov,

Naučni minister dr. Maks vitez Hussarek je rojen leta 1865. Služboval je delj časa kot profesor na dunajskem vseučilišču. Leta 1906 je bil odpoklican v naučno ministrstvo kot sekijski načelnik. Pravi, da je Hussarek baje zelo pobožen in odločen katolik.

Notranji minister baron Heinold je rojen l. 1862. Leta 1905 je bil imenovan za deželnega predsednika v Sleziji, leta 1907 pa za cesarskega namestnika na Moravskem. Baron Heinold se prišteva med zmerne liberalne Nemce.

Železniški minister dr. Zdenko baron Forster je rojen leta 1860 in je bil uradnik v železniškem ministrstvu že od leta 1896. Forster je prijatelj nemških nacionalcev, ki se ga zelo vesele.

Trgovinski minister dr. p. l. Rössler je rojen leta 1857 in je služboval kot višji uradnik v trgovinskem in zunanjem ministrstvu. Tudi njega pozdravljajo Nemci kot svojega.

Minister za javna dela, Otokar Trnka, je rojen leta 1871 in je najmlajši avstrijski minister. Služboval je več let v železniškem ministrstvu. Trnka je Čeh.

Politični ogled.

Dne 2. novembra: Cesar je imenoval danes novo uradniško ministrstvo. — Listi poročajo, da bo cesar imenoval bivšega ministrskega predsednika Gauča v grofovski stan. — Na strankarskem shodu avstrijske socialne demokracije v Inomestu je bila burna celodnevna razprava radi narodnostnih prepričkov v socialni demokraciji. Po tej razpravi je bil shod zaključen. — Kitajska vlada se je začela pogajati z vodji ustašev. Baje se je doseglo v mnogih točkah sporazumljenje.

Dne 3. novembra: Cesar je že zopet popolnoma zdrav. Včeraj je sprejel cesar več generalov in drugih odličnih mož. Cesar je podelil odstopnim ministrom razna odlikovanja. — Hrvatski sabor se skliče na dan 7. novembra. Govori se o razpustu sabora. — Predsednik ogrske poslanske zbornice, Bercevič, namerava odstopiti. — Med Nemčijo in Francosko je prišlo do popolnega sporazuma glede dežele

Poprej tako mirna in tiha dolina je bila odslej pogosto pozorišče žalostnih dogodkov. Posebno ob nedeljskih večerih so pijani delavci, ki so bili trajno pri gradnji železnice — med njimi je bilo največ Hrvafov in Italijanov — razgrajali in kričali, da je bilo včasih hrupu in ropotu nevajene prebivalce strah. Zalezovali so mlada dekleta in jim nagajali, izzivali čisto domače fante, in vsled tega je prišlo večkrat do krvavih spopadov; aker so bili domači navadno v manjšini, so bili oni, posebno Italijani, katerim so se pridruževali tudi delavci-rojaki iz bližnje opekarne, toliko bolj predrzni. Toliko bolj je moral izmed teh rogoviležev njih jezo občutiti tisti, ki je v samotni prišel v njih pesti; pretepli so ga, da se mu gotovo nikdar ni več zljubilo, imeti opravka s trdnimi slovenskimi pestmi. . . . Vsled tega so bile včasih krajevne razmere neznosne in vse je željno pričakovalo dneva, ko bo de tega konec ter da odidejo iz teh krajev ti neprijetni ljudje. Posebno so imeli fantje na „piki“ nekega Laha, ki je bil pri tem podjetju neka delovodja in nadzornik delavcev; imenoval se je Pietro Verdi, naši domačini so ga imenovali le „Pietro“. Bil je krasno vzrastel dečko okrog 25. let, čednega obraza z visokim čelom, katerega so obkroževali črni kodri. Bil je tudi silno predrzen in ponosen, rad je dražil domače fante s tem, da se je prilizoval in sladkal najlepšim dekletom. Toliko oprezen je bil pa zmaj, da ni prišel v njih premoč, kajti to je znal dobro, da se mu v takem slučaju ne bi dobro godilo. A zadnje čase so opazili ljudje, da je ta predrzni, vročkrvni Lah postal veliko treznejši in mirnejši. Ni več izzival fantov in ni več dražil deklet; ako je prišlo slučajno zopet do kake praske med domačimi in Italijani, ni bilo Pietra med njimi. Bil je čisto nekam zamišljen in otožen. Njegovi ljudje si njegovega čudnega vedenja niso znali tolmačiti; ugibali so to in ono, a pravega vzroka ni znal nihče. Da ga nekaj teži, so spoznali, a kaj, tega niso vedeli.

(Dalje prihi.)

PODLISTEK.

Iz minulih dni.

(Ortica iz naše doline. Spisal Miroslav pri Sv. Marjeti ob Pesnici.)
(Dalje.)

Prišla so nemirna, za marsikatero družino ugodna leta. Dasi bi Ivanu, kot edinemu sinu, ne trebalo nositi puške, so bili časi vendar resni in ni bilo izjeme. Cesar je potreboval čvrstih ljudi in Ivan je moral v vojaše. Na domu Dolinarjev pa je izvrstno s pomočjo izkušene Barbe gospodinjala mlada Marica. S ponosom in tiho zadovoljnostjo je oče večkrat skrivaj opazoval vitko raslo hčer; večkrat mu je v takih trenotkih oblak neprijetnih misli zatemnil čelo. Cesar se je oče že dolgo na tihem bal, to se je tudi zgodilo za nekaj let. Oglasil se je iz precej oddaljene župnije, kamor je zaslovel glas o roži, ki cvete na Dolinarjevini, mlad in krepak mladenič ter poprosil za Maričino roko. Oče je poprej skrbno preizkušal značaj svojega bodočega posinovljenca, in ko je spoznal, da baje v njegovih prsih pošteno in blago srce, je privolil s težkim srcem.

Z Marico pa je odšlo, tako se je vsem zdelo, od hiše pol življenja; edino s tem se je tolažil oče, da poteče kmalu sinu službena doba pri vojakih in da se, ako Bog da srečo, Ivan kmalu vrne. Čutil je tudi starec, da mu moči od dne do dne pešajo in že ga je obhajala včasih otožna misel, da sina sploh ne dočaka. „Kakor je božja volja“, je večkrat rekel Barbi, ko sta se menila o tem. In kakor je upal, se je zgodilo. Kar nenadoma in nepričakovano ga je prineslo neko noč.

In sedaj bi se bilo lahko pričelo staro prijetno življenje, kajti Ivan se je vrnil pošten, čil na telesu in duši, kakoršen je odšel, in se z veseljem lotil gospodarstva. Toda starec je pešal kar vidno od dne do dne, in ni še minulo leto, pa je odšel stari Filip Do-